

ภูมิหลัง

ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมพบกับปัญหาตลอดเวลา และเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยอาศัยประสบการณ์จากการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การได้รับการแนะนำจากผู้ใกล้ชิดทั้งทางตรงและทางอ้อม การลองผิดลองถูก ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามหากบุคคลไม่สามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ก็มักจะประสบกับผลร้ายทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ตามที่ปรากฏเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์บ่อยๆ เช่น การฆ่าตัวตาย หรือ การฆ่าผู้อื่น การติดยาเสพติด การทะเลาะเบาะแว้ง การหนีออกจากบ้านหรือโรงเรียน ตลอดจนจนถึงการมีความเจ็บป่วยทางกาย ที่มีผลมาจากจิตใจ อันเป็นปัญหาทางสุขภาพจิตอีกด้วย ความสามารถในการแก้ปัญหาจึงเป็นทักษะสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนของชาติ ดังที่นักวิชาการทางการศึกษาได้กำหนดให้ทักษะการแก้ปัญหาเป็นทักษะสำคัญที่ต้องพัฒนาให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาพื้นฐานของชาติ

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดผลแก่ผู้เรียน 8 ข้อ จุดมุ่งหมายหนึ่งในข้อ 8 ข้อนี้ คือ สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล จึงอาจกล่าวได้ว่าในจัดการศึกษาเพื่อปวงชนชาวไทยนั้น เน้นความสำคัญของทักษะการแก้ปัญหา เพราะเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันนอกจากนี้ยังพบว่า การจัดการศึกษาทุกระดับ ทักษะการแก้ปัญหาก็เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นทักษะสำคัญทักษะหนึ่ง แต่อาจกำหนดพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันไปตามวุฒิภาวะของผู้เรียนแต่ละระดับ

การจะบรรลุจุดมุ่งหมายการสร้างเสริมทักษะการแก้ปัญหานั้นนับว่ามีปัญหาอุปสรรคหลายอย่างทั้งด้านตัวนักเรียนตัวครูผู้ฝึกและสื่อที่ใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดถึงวิธีการฝึก

ทักษะมีผู้ศึกษาค้นคว้าวิธีที่จะสร้างเสริมทักษะการแก้ปัญหา เช่น มงคล จันทร์ภิบาล (2531 : 71) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ พัฒนาความสามารถด้านการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่พบว่า ไม่สามารถพัฒนาได้ เนื่องจากผู้สอนคนเดียวกันทั้ง 2 กลุ่ม ผู้สอนอาจชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อที่จะนำไปสู่ความคิดรวบยอดเดียวกัน อีกทั้งเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองไม่เหมาะสมที่จะใช้สอนด้วยการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

อีกทั้งนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์น้อยไม่ชอบแสดงความคิดเห็น ไม่แตกต่างกว่ากลุ่มควบคุม และสมพงษ์ ตระกูลหุ่นวัฒน (2527 : 51) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านพุทธิสัยและความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการเรียนโปรแกรมที่นำเสนอเนื้อหาแบบสืบสวนสอบสวน กับแบบบรรยาย พบว่าความสามารถของการแก้ปัญหของนักเรียนที่เรียนบทเรียนโปรแกรมที่นำเสนอเนื้อหาแบบสืบสวน-สอบสวน สูงกว่าความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนที่เรียนบทเรียนโปรแกรมแบบบรรยาย ทั้งนี้เพราะวิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเป็นวิธีการวิเคราะห์ และการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแก้สถานการณ์ โดยผู้เรียนจะวิธีคิดอย่างวิเคราะห์และมีเหตุผล ซึ่งจะเป็วิธีการที่จะนำเอาความสามารถของสติปัญญาของผู้เรียนมาใช้ในการแก้ปัญหได้อย่างเต็มที่

ในการส่งเสริมพัฒนาทักษะการแก้ปัญหานั้น สามารถทำได้หลายวิธี กลุ่มฝึกอบรมก็เป็นวิธีการหนึ่งที่นำมาใช้ได้ เพราะกลุ่มฝึกอบรมจะทำให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้จักตนเอง เข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถฝึกฝนบุคคลให้เกิดความเจริญงอกงามในทุกๆด้าน บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535 : 51) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า กลุ่มฝึกอบรมสามารถที่จะพัฒนาทักษะต่างๆ โดยใช้เทคนิคของกลุ่มเพื่อจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เรียนรู้จักตนเอง และผู้อื่น เรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่ม และทักษะจำเป็นในการนำกลุ่มไปสู่เป้าหมาย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของตนเองจากการที่ได้เข้าร่วมกลุ่ม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมเพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นศึกษาปีที่ 6 จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จก็จะเกิดผลดีกับนักเรียนในการที่ได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาของตนเองอันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมทักษะการแก้ปัญหาและนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมทักษะการแก้ปัญหา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ทำให้ทราบถึงผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อันจะเป็นแนวทางการสร้างเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป อีกทั้งเป็นแนวทางให้ครู ครูแนะแนวและผู้สนใจได้เห็นแนวทางการใช้กลุ่มฝึกอบรมพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน

ขอบเขตของการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนบ้านสะเดา ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 42 คน ทำแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาดูจะคะแนนเสียง ลำดับคะแนนเป็นคู่โดยจับคู่ให้นักเรียนที่มีคะแนนเท่ากัน หรือใกล้เคียงกันได้ 21 คู่ กลุ่มตัวอย่างแต่ละคู่โดยวิธีการโยนหัว-ก้อย ให้คนหนึ่งอยู่ในกลุ่มทดลอง และอีกคนหนึ่งอยู่ในกลุ่มควบคุมจะได้กลุ่มทดลอง 21 คน และกลุ่มควบคุม 21 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

2.1.1 การเข้าร่วมในกลุ่มฝึกอบรม

2.1.2 การไม่เข้าร่วมในกลุ่มฝึกอบรม

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ทักษะการแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลุ่มฝึกอบรม หมายถึง การฝึกอบรมที่จัดขึ้นเป็นกลุ่มให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติตามโปรแกรมการฝึกอบรม โดยใช้กลุ่มเป็นเสมือนห้องทดลองที่ทำให้สมาชิกได้เกิดการเรียนรู้เรื่องกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเองจากปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ทั้งนี้โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น เกม บทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง กลุ่มย่อย

2. ทักษะการแก้ปัญหา คือ ทักษะการคิดหาทางแก้ไขอุปสรรคหรือคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้อุปสรรคหมดไปโดยที่สามารถคิดอย่างถูกต้องแม่นยำและรวดเร็ว โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ ตามขั้นตอนการแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน

2.1 ขั้นระบุปัญหา หมายถึง การกำหนดปัญหาให้ชัดเจน

2.2 ขั้นตั้งสมมุติฐาน หมายถึง การคาดคะเนหรือการทำนายสาเหตุแห่งปัญหาโดยอาศัยทฤษฎีหรือประสบการณ์เป็นแนวทาง

2.3 ขั้นรวบรวมข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาได้นั้นวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.5 ขั้นสรุป หมายถึง การรายงานสรุปผล การวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา

3. โปรแกรมการฝึกอบรม หมายถึง โปรแกรมการฝึกอบรมทักษะการแก้ปัญหา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเป็นโปรแกรมการฝึกอบรมแบบวางโครงสร้าง ผู้วิจัยกำหนดการเข้ากลุ่ม 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที แต่ละครั้งได้กำหนด จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีดำเนินการ และการประเมินผล ไว้เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรม ทักษะการแก้ปัญหาให้กับกลุ่มตัวอย่าง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่มฝึกอบรม ตามโปรแกรมการฝึกอบรมทักษะ การแก้ปัญหา
2. นักเรียนในกลุ่มทดลองจะต้องเข้าร่วมกลุ่มการฝึกอบรมทักษะการแก้ปัญหา แต่ละครั้งไม่ต่ำกว่า 18 คน จากจำนวนนักเรียน 21 คน และนักเรียนแต่ละคนจะต้องเข้าร่วมกลุ่มอย่างน้อย 10 ครั้ง จากจำนวนการฝึกอบรมทั้งหมด 12 ครั้งๆละ 50 นาที